

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Zondag 19 April 1903. No. 1320.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonneementen en Advertentieaan de ADMINISTRATIE, Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam. Insendingen, die later dan Dinsdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden / 1.20, voor het Buitenland per jaar / 3.60, bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent! Abonneementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren en aan het Bureau te Amsterdam. Advertentie: van 1 tot 6 regels / 1.20, voor elke regel meer 20 Cent. Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereen. 10 Cent. regel.

Van 's Heeren Ordinantien.

LXIX.

DERDE REEKS.

's Heeren ordinantien in de natuur.

TWEEDE DEEL.

V.

Gods wagenen zijn tweemaal tienduizend, de duizende verdubbeld: de Heere is onder hen, een Sinai in heiligheid! Psalm 68 : 18.

Moogt gij u de engelen omdat zij geesten zijn, niet denken als gevleugelde mensche-lijke gestalten, evenmin moogt gij ze u denken als ieder voor zich en zonder onder-ling verband bestaande.

Ook dit laatste is evenals het eerste tegen de Schrift.

Zij toch leert ons, dat wij ons de engelen hebben te denken als saamvormend een wereld, iets wat wij in dit artikel nader zullen trachten aan te wijzen.

Aan het woord „wereld” verbindt zich voor ons het begrip van orde; van een een-heid in de veelheid; van een veelvormig-heid, een verscheidenheid bij alle gelijkheid. Bij 'n „wereld” denken wij aan wat de dichter zingt:

„Alle Gestalten sind ähnlich, und keine gleicht der and’n.”

„In 't Hollandsch: Alle gestalten zijn ge-lijkend en geen is gelijk aan de andere. Het is deze eenheid in de veelheid, die de dingen tot een wereld, een harmonie, een overeenstemming, een sieraad maakt. Zoo spreken wij van een sterrenwereld, van een wereld der delfstoffen, van een planten- en dierenwereld; van een menschenwereld en in haar van een kunst-, een wetenschap-pelijke- een handelswereld; en zoo moeten wij, gelijk ons nu uit de Schrift zal blijken, ook spreken van een engelenwereld.

Is dus orde of ordening het grondbegrip van wereld, deze ordening berust op 's Hee-rens ordantie, op zijn beschikking en be-stel, op het schema, de schets, de gedaante, die Hij van eeuwigheid voor zijn creaturen in zijn Raad heeft vastgesteld.

Ook de wereld der engelen heeft dus haar gedaante, haar ordening.

Zelfs is zij evenals die der menschen, in nog hooger zin dan die der sterren en mineralen, der dieren en planten, wereld. Immers engelen en menschen zijn redelijke creaturen, met verstand en wil begaafd en door Gods scheppingsordantie op een saamleven en samenwerken en dat vrijwillig, en dus *edelijk*, aangelegd. In dat vrijwillig ligt dan ook juist de hoogere schoonheid; evenals de harmonie in een gezin, waar ze uit onderlinge liefde opkomt, u veel welda-diger aandoet, dan waar zij door dwang wordt veroorzaakt; en het doen van Gods wil door de engelen in den hemel, als gij het u indekt, u juist om zijn gewilligheid schooner moet wezen, dan de vaste loop der hemellichamen door natuur noodwen-digheid.

Van die eenheid in de veelheid nu, van die vastheid en ordening onder de engelen, spreekt ons de Schrift reeds, waar zij in betrekking tot hen de uitdrukkingen ge-bruikt van: „heirscharen,” „heirleger,” „le-gioen,” „wagens.”

Zijn alle engelen geschapen, geestelijke wezens, met redelijkheid of verstand en wil begaafd en als zoodanig een en een kan-der gelijkend, uit de vier zoo even genoemde uitdrukkingen volgt, dat er tusschen hen ook een ordening, een onderling verband, een samenwerking bestaat.

Wij zullen dit viertal uitdrukkingen wat nader toelichten.

Allereerst die van *heirscharen*.

Meermalen toch wordt in de Schrift van God gesproken als van „den Heere der heirscharen” of, men denke b.v. aan Rom. 9 : 29 en Jac. 5 : 4, den Heere Sebaôth. Nu hebben sommigen bij deze „heirscharen” wel gedacht aan de legers van Israël, en anderen aan de sterren, doch de oude uit-legging, dat men hier aan engelen te den-ken heeft, verdient nog altijd aanbeveling. Volgens deze uitlegging krijgen wij dan de voorstelling van een geordende legermacht, die 's Heeren bevelen uitvoert.

Verder de uitdrukking: *heirleger*. Wij vinden haar slechts eenmaal en wel in Genesis 32 : 1, 2. Jacob toog ook zijns weegs; en de engelen Gods ontmoetten hem. En Jacob zeide, met dat hij hen zag: Dit is een heirleger Gods! en hij noemde den naam der plaats Mahanaim.

Wij hebben in deze twee verzen het ver-haal, hoe de aarts vader bij zijn terugkeer uit Mesopotamië, vóór hij den Jabbok overtrok, een verschijning van engelen had; een schare van engelen zag, gereed staande tot zijn bescherming. Den indruk geeft hij terug in den naam Mahanaim, d. i. „leger-plaats” of „twee legerplaatsen,” en wijst ons dus op het denkbeeld van in hun kamp saamverbonden krijgers.

Verder wijst ons ook 's Heeren woord bij de gevangenneming in Gethsemane: Of meent gij, dat Ik Mijnen Vader niet kan bidden, en Hij zal Mij meer dan twaalf legioenen engelen bijzetten? (Matth. 26 : 53). op de voorstelling van een geordende krijgsmacht. Het Latijnsche woord *legio*, ons legioen toch, duidt aan een Romeinsche legerafdeeling, oorspronkelijk ruim drieduizend, in later tijden een dubbel zoo groot aantal manschappen sterk. Een een-diglijke gedachte van een geordende krijgsmacht bleedt ons niet slechts voor de goede engelen het zoo even vermelde woord van den Heiland, maar ook voor de kwade engelen het verhaal van den be-zetene van Gadara. In het z.g. „dubbel-spreken” der bezetene leidt het ant-woord van den bezetene op 's Heeren vraag: Welke is uw naam? Mijn naam is Legio; want wij zijn velen. (Markus 5 : 9 en Lu-kas 8 : 30).

Uit dit laatste zien wij, hoe het in on-derling verband staan, het geordende saam-werken, een scheppingsordantie voor de engelen is, die zelfs in de gevallen engelen nog terug wordt gevonden. Iets wat even-zeer blijkt uit Jezus woord van den onrei-geest met zich nemende zeven andere geesten boozet dan hij zelf, als hij ingaat in den mensch waarvan hij eerst uitgegaan was (Matth. 12 : 43); uit wat de Schrift ons verhaalt van Maria Magdalena, uit wie Jezus „zeven duivelen uitgeworpen had.” (Marcus 16 : 9).

Eindelijk de uitdrukking *wagens*. De uitdrukking komt o. a. voor in psalm 68 : 9:

Gods wagens, boven 't luchtig zwerk, Zijn tien, en tienduizend sterk. Verdubbeld in getalen Bij hen is zijne majesteit, Een Sinai in heiligheid, Omringd van bliksemstralen.

Met „Gods wagens” worden hier de engelen bedoeld, en deze plaats is voor onze kennis van de wereld der engelen van groot gewicht.

Wanneer het toch in de Schrift heet: Gods wagenen zijn tweemaal tienduizend, de duizenden verdubbeld; de Heere is onder hen, een Sinai in heiligheid! (Ps. 68 : 18), dan wordt in dezen Psalm, in dit lied van strijd en overwinning, bezon-gen hoe Jehova, omstuw van zijn hemelsche heirscharen, zijn heilgdom op Zion binnen-trekt. Iets wat herinnert aan wat eens op Sinai gebeurd was en waarvan wij lezen in Mozes zegening der twaalf stammen: De Heere is van Sinai gekomen en is hun lieden opgegaan van Seir: Hij is blinkende verschenen van het gebergte Paran, en is aangekomen met tienduizenden der heiligen. De getallen in deze plaatsen genoemd, wijzen ons op de groote menigte der engelen. Ook in het boek Daniel wordt gesproken van zulke groote getallen. Het zijn duizend-maal duizenden, die God dienen, en tien-duizendmaal tienduizenden, die voor Hem staan. (7 : 10). Maar bovendien hebben wij ook een niet onbelangrijk gegeven voor onze kennis van de engelen in het feit, dat zij in psalm 68 : 18 „Gods wagenen” worden genoemd. Om dit te verstaan is het goed ons te herinneren, wat van den profeet Elisa te Dothan vermeld wordt. Om hem toch van daar weg te voeren zond de koning van Syrië paarden en wagenen en een zwaar heir; welke des nachts kwamen en omsingelden de stad. (2 Koningen 6 : 15). En als nu de dienaar van den profeet verslagen uitroept: Ach mijn heer! hoe zullen wij doen? — ontvangt hij van den man Gods het bemoeiigend antwoord: Vrees niet; want die bij ons zijn, zijn meer dan die bij hen zijn. (vs. 16). Maar bovendien worden hem op het gebied van Elisa door den Heere zelf, „de oogen geopend” en nu ziet hij hoe het gebergte vol paarden en wagenen van vuur, rondom Elisa was. (vs. 17). Tusschen deze vurige paarden en wagenen

uit het visioen, en de paarden en wagenen van Syrië's koning, moet hier zekere over-eenkomst gezocht.

Hebben wij bij de laatste aan strijdswagens, te denken, ook de wagenen in de aan Elisa's dienstknecht te beurt gevallen verschijning, zijn strijdswagens; deze om van 's Heeren wege zijn volk te beschermen, gene om het van 's vijands wege te verdoen. In de voorstel-ling van de engelen als „Gods wagenen,” ligt dus het begrip van een geordende legermacht, gereed om Gods bevelen ten uitvoer te brengen, en het is deze gedachte, die wij ook terugvinden in het „Gods wagenen boven het luchtig zwerk” van psalm 68.

Wijzen de vier uitdrukkingen van heirscharen, heirleger, legioen en wagenen, ons op een legermacht en daarmee op ordening, op eenheid, — toch mogen wij het ons niet voorstellen, alsof er in de engelenwereld uniformiteit, in den zin van de eenonigheid der gelijkvormigheid, zou heerschen.

Wat mee de schoonheid der stofelijke wereld veroorzaakt, is juist de rijke ver-scheidenheid in de eenheid. Denk maar aan Paulus woord uit 1 Korinthe 15 : 41. Een andere is de heerlijkheid der zon, en een andere is de heerlijkheid der maan, en een andere is de heerlijkheid der sterren; want de een ster verschilt in heerlijkheid van de andere ster. En zoo is het ook in de planten- en de dierenwereld, ja tot in die van kristallen en edelgesteenten.

Ook deze verscheidenheid in de eenheid is een scheppingsordantie Gods, een overal zich vertoonende trek van de natuur-lijke wereldorde. Maar niet minder dan in de stofelijke — komt deze ordantie uit in de geestelijke Schepping. Bij alle eenheid, die er tusschen de menschen is, hebt ge toch ook weer de rijkste verscheidenheid, in lichaamsbouw en gelaatsrekken reeds, maar vooral in het psychische, in wat men noemt de individualiteit, de persoonlijkheid.

Zeker, hoe minder rijk in een bepaalden kring het geestesleven is, des te meer lijken de menschen ook uitwendig op elkaar, en ook, hoe meer de menschen door onderwijs en zeden op éénzelfde wijze worden afge-richt, „gedresseerd,” des te minder treedt de individualiteit op den voorgrond, — maar toch, voor den nauwkeurigen waarnemer is de verscheidenheid niet verdwenen. Zelfs de tegenwoordige beschaafde Europeesche door-oes-menschen mogen met hun eenvormige kleding, zeden en denkwijze, naar Schopen-hauers niet ongesteegte opmerking, aan uit één vorm gegoten, naar één model vervaar-digde fabriekswaaren doen denken, bij nader kennismaking bevindt ge wel degelijk, hoe de individualiteit zich ook hier niet door de dressuur heeft laten vernietigen.

En deze zelfde rijke verscheidenheid mogen wij ook verwachten onder de engelen.

Wat meer is, de Schrift komt ons dit bevestigen.

Gabriel is een andere persoonlijkheid dan Michael, en deze laatste weer een gansch an-ders dan de eerste goed geschapen engel, die later Satan werd.

Dit kan ook niet anders.

Ieder engel dankt niet slechts zijn existentie maar ook zijn essentie aan God. Bedoelen wij met het eerste zijn bestaan dat hij bij de Schepping van God ontving; onder het laatste verstaan wij zijn *wezen*, zijn eigen-aardigheid, het blijvende te midden van al het veranderlijke; en het is dat *wezen*, wat God van eeuwigheid gedacht heeft. Zonder essentie is er geen existentie, al kan de eerste ook zijn, gelijk aller creaturen wezenheden vóór de Schepping, — zonder de laatste. Maar juist omdat de rijkdom van Gods gedachten zoo onnaspeurlijk groot is, is er dan ook zoo rijke verscheidenheid van *wezen* onder de menschen. Zie het maar bij uw eigen kinderen, — en ook onder de engelen.

Juist de omstandigheid, dat in de Schrift engelen met eigen namen genoemd worden, wijst er ons op, dat er onder deze geschapen geesten ook onderscheiding van wezen is. Immers de naam ziet in de Schrift op het wezen.

Al moet nu erkend, dat de gegevens der Schrift ons hier slechts spaarsamenlijk worden geboden, wij behalve Satan ons maar twee namen van engelen: Gabriel en Michael, worden genoemd, dit verandert niet aan de zaak zelf.

Over Satan kan eerst gesproken worden in een ander verband, maar hier dient, zij het ook kort, iets omtrent de twee andere engelen te worden medegedeeld.

Van Gabriel nu — de naam is Hebreeuwsch en dus uit de „taal der engelen” (1 Cor. 13 : 1), overgezet in die van het oude Bondsvolk en beteekent „man Gods” — lezen wij slechts

op vier plaatsen der Schrift. Eerst in het boek Daniel en dan in het Evangelie van Lukas.

In het eerst genoemde Bijbelboek verhaalt, in het achtste hoofdstuk, Daniel zelf, hoe hij het „gezicht van den ram en den bok” ontving en hoe hij, zoekende het te verstaan, plotseling iemand met het uiterlijk van een man voor zich zag staan en van tusschen de oevers van den Ulai — een rivier waaraan Susan lag — een menschenstem hoorde, die riep: Gabriel geef dezen het gezicht te verstaan. (vs. 16).

En verder, in het negende hoofdstuk, dat der „zeventig jaarweken,” verhaalt evenzeer weer Daniel zelf, hoe hij eens nadacht over de zeventig jaren, gedurende welke, volgens Jeremia, Jerusalem woest zou liggen. Hoe hij toen in rouw en gebed zich wendde tot zijn God en voor zich en zijn volk belijdenis van schuld deed. En zie, terwijl hij nog bad, was toen de man Ga-briël weer gekomen, omtrent den tijd van het avondoffer (vs. 18) en had hem de „zeventig weken” verklaard.

En ook wordt ons op twee plaatsen in het evangelie van Lukas omtrent Gabriel verhaald.

Eerst in hoofdstuk een, hoe hij in het heilige van Jerusalems tempel, „staande ter rechter-zijde van het reukoffer-altar,” door den prie-ster Zacharias werd gezien en toen tot dezen zeide: Ik ben Gabriel, die voor God sta, en ben uitgezonden, om tot u te spreken en u deze dingen te verkondigen. (vs. 19). Dan, in datzelfde hoofdstuk, hoe een zes maanden later tot de maagd Maria, in Nazareth, deze zelfde engel Gabriel van God werd gezonden (vs. 26), en na zijn: Wees gegroet, gij begenadigde! de Heere is met u, gij zijt gezegend onder de vrouwen, haar boodschap: gij zult bevrucht worden, en eenen Zoon baren, en zult Zijnen naam heeten Jezus.

Dit is al wat de Schrift ons van den engel Gabriel mededeelt.

Men kan uit zijn woord tot Zacharias: „Ik ben Gabriel die voor God sta,” aflei-den, dat hij onder de engelen een zeer hooge plaats innam en behoort tot die „zeven engelen,” die, in heilig visioen, Jo-hannes aanschouwde en waarvan hij ons verhaalt in Openbaringen 8 : 2: En ik zag de zeven engelen, die voor God stonden.

Tevens blijkt duidelijk, zoowel uit zijn optreden tegenover Daniel als tegenover Zacharias en Maria, dat hij onder men-schen de roeping heeft Gods raad te open-baren, te doen verstaan. Dat hij niet, zoo-als ook door sommige Gereformeerde schrijvers uit vroeger dagen wel is geschied, met den Heiligen Geest mag vereenzelvigd worden, maar wel degelijk voor een schep-sel, een geschapen engel is te houden, kan uit de aangehaalde plaatsen duidelijk wor-den voor een ieder, die niet in zijn ijver om de Roomsche engelen-veroering te be-strijden, de theorie meent te moeten ver-digden, dat er tusschen de engelen geen onderscheid bestaat.

Van Michael — ook deze naam is He-breeuwsch, zoodat er dezelfde opmerking van geldt als boven bij dien van Gabriel, en die beteekent: „Wie-als-God” — lezen we in de Schrift op een vijftal plaatsen.

Eerst weer in het boek Daniel, vervol-gens in den brief van Judas en eindelijk in de Openbaring van Johannes.

In het eerstgenoemde bijbelboek nu verhaalt in het tiende hoofdstuk Daniel zelf, hoe hij eens, na drie weken slechts de allernood-zakelijkste spijzen te hebben genomen, aan de boorden van den Hiddkel of Tigris stond en daar een Man zag, een ontzettende gestalte. Zijn metgezellen zagen de gedaante wel niet, maar toch viel zulk een verschrik-king op hen, dat zij vloden. Alleen over-gelaten, valt hij in zwijm, als de vreeselijke gestalte tot hem begint te spreken. Maar een hand raakt hem aan en de Man vermaant hem te hooren naar wat hij tot hem spre-ken zal. Dan verneemt hij van een strijd in de wereld der geesten, welke dien onder de menschen, onder de volkeren hier op aarde beheerscht, en hoe in dien strijd der geesten de Man, die tot hem spreekt, ge-helpt is door Michael. „En ziet,” zoo lezen wij in vers 13, „Michael een van de vorsten kwam om mij te helpen. En ook, hoe deze strijd in de wereld der geesten door den Man die tot hem spreekt, in de toekomst zal worden voortgezet, waarbij Michael zich zijn trouwe bondgenoot zal betoonen. In vs. 21 toch lezen wij, dat de Man zegt: er is niet een, die zich met Mij versterkt tegen dezen, dan *uw* vorst Michael. Houden wij nu in het oog, dat in heel dit visioen scherp onderscheiden wordt tusschen den Man, die met Daniel spreekt, — „Wiens aangezicht was als de bliksem, Wiens oogen waren als vuurfakkelen, en Wiens armen en voeten waren als gepolijst koper, vs. 6 —

en Michael van wien gesproken wordt, dan gaat het niet aan om, waar men in den „Man” uit Daniel 10 den Messias meent te zien, dezen met Michael te vereenzelvigen en, gelijk sommigen ook onder de Gerefor-meerden hebben gedaan, Michael voor een ongeschapen engel, ja voor den Zoon Gods zelf te houden. „Ongeschapen engelen” zijn er nu eenmaal niet; ze laten zich zelfs even-min denken als een „houten ijer,” want tusschen Schepper en schepsel bestaan geen middelwezens. „De Engel des Heeren” waar-van wij zoo dikwijls lezen in de Schrift, is dan ook niet een „engel,” maar de Zone Gods Zelf, en van Hem kan dan ook hier, bij 's Heeren ordinantien voor de geschapen geesten, voor de engelen, niet gesproken. Eindelijk lezen wij van Michael nog in Daniel 12 : 1, waar hij genoemd wordt die groote vorst, die voor de kinderen *uws* volks staat.

In het Nieuwe Testament wordt, naar wij reeds zagen, Michael op twee plaatsen genoemd.

Eerst in den brief van Judas vers 9: Maar Michael, de archangel, toen hij met den duivel twistte en handelde van het lichaam van Mozes, durfde geen oordeel van lastering tegen hem voortbrengen, maar zeide: De Heere straffe u.

De brief van Judas is gericht tegen de revolutionairen van dien tijd, de libertijnen, die door theorie en praktijk toonden alle ordantie Gods te versmaden, alle heer-schappij verwierpen. Tegenover deze dwaal-leeraars, die het lijk van verdorven leer waarschijnlijk in de joodsch-christelijke gemeenten schade aanrichtten, wijst Judas nu zijn lezers in ons vers op het eerbiedig gedrag van Michael zelfs tegenover den duivel. Bij het lijk van Mozes, zoo wordt ons hier geopenbaard, ontstond tusschen Michael en den duivel een woordenstrijd. De laatste maakte er, naar sommigen meenen, wegens het ombrengen van den Egyptenaar, aanspraak op, en nu durfde Michael niet, uit eerbied voor Gods ordantie, voor de aan Satan verleende *macht*, tegen die macht ingaan, en deed dus gansch anders dan de libertijnen, die de heerschappij verwer-pen en de heerlijkheid lasteren. (vs. 8). In een volgend artikel, waar wij van de gevallen engelen hopen te handelen, komen wij hier nader op terug.

De tweede plaats, waar in het Nieuwe Testament van Michael wordt gesproken, is Openbaringen 12 : 7. En er werd krijg in den hemel; Michael en zijne engelen krijgden tegen den draak en de draak krijgde ook en zijne engelen. Wij hebben hier een zelfde gedachte als in het boek Daniel. De strijd op aarde tusschen de menschen gevoerd, wordt beheerscht door een anderen, die in de wereld der geesten wordt gestreden. De vervolging van Christus Kerk op aarde heeft haar oorsprong in Satans vijandschap tegen den Heere. Een draak, onder welk beeld Satan wordt voor-gesteld, vervolgt de Vrouw en haar Kind, het geestelijk Israël en de daaruit geboren Gemeente. Maar hij, de draak met zijn engelen, wordt door Michael met zijn engelen overwonnen.

Ten slotte zij er hier nog op gewezen, dat waar Michael in Daniel „een van de eerste vorsten” en in Judas „archangel” of „aartsengel” wordt genoemd, wij zeer waarschijnlijk ook in 1 Thes. 4 : 16 aan Michael hebben te denken. Bij de beschrij-ving van de wederkomst van Christus toch schrijft daar de heilige Apostel: Want de Heere zelf zal met een geroep, met de stem des archangels, en met de bazuine Gods, nederdalen van den hemel. Zeker is, dat aan Michael, even als aan Gabriel, een zeer hooge positie onder de engelen toekomt.

Uit dit onderzoek nu blijkt, en daar was het ons juist om te doen, de onderscheiding tusschen engel en engel. Daar is, bij alle eenheid van geschapen geest te zijn, verschil in wezen. Gabriel is meer 'n beschouwende, contemplatieve geest, de militante, strijdvaar-dige Michael meer 'n geest van actie. Er is verschil ook in ambt, in bediening. Bij genen het doen verstaan van Gods Openbaring, bij dezen het strijden voor Gods Zaak.

Gabriel staat met de zes andere voor den Troon van den Eeuwige, Michael staat aan het hoofd van *zijn* engelen over leger-scharen Gods.

Maar bij al dit verschil in aanleg en roeping is er toch ook weer verband en ordening, zijn er soorten en kringen, rangen en standen, die de engelen verbinden tot een wereld.

Daarover in een volgend artikel nader.